

D R Ö T T N I N G E N S M O R G O N G Å V A

ett krönikespel i fyra huvudscener med musik, skådespel och sång.

FÖRFATTARE: PAUL KARLSSON
WULF WIDEGREN
NILS-OLOF AHLIN

MUSIKVAL: NILS-OLOF AHLIN

REGI: HELENA KALLENBÄCK

REGISS: NILS-OLOF AHLIN

SCENOGRAFI:

MEDVERKANDE: Amatörskådespelare från orten
sångare och musikanter samt sta-
tistmedverkan likaledes från Ö-
deshögs egen bygd.

SYFTE: Att försöka levandegöra en viktig del
av kommunens kulturbygd Alvastra med
dess underbara miljö och kvarlevande
klosterruin.
Att i ord och toner försöka beskriva
klostrets tillkomst, verksamhetsperiod
samt förfall.

FYRA HUVUD-
SCENER:

P R O L O G

- 1 DE FÖRSTA MUNKARNA KOMMER TILL ALVASTRAN
FÖR GRUNDLÄGGANDET AV KLOSTRET
- 2 DEN HELIGA BIRGITTA OCH ALVASTRAN KLOSTER
- 3 DEN SORGSNE MUNKEN ELLER VARDAGSGRÅTT
- 4 BISKOP BRASKS MARDRÖM / SLUTAKTEN /

E P I L O G

SPELPLATS: A L V A S T R A K L O S T E R R U I N

PREMIÄR: Prel. omkring den 15 juni 1981

BERÄTTAREN:

Historieskrivning är inte lätt
att framställa på detta sätt -
på vers eller prosa ett spel
av amatörer - det är inte fel
men kan uppfattas fel
av den som ser och hör
Vi hoppas det blir som sig bör
ett spel med humor och allvar
blandat med fakta och fantasi.
Det är klart att det kunde bli
annorlunda skrivet
det är helt givet.

Men var hälsad kvinna och man
tag del av vår lärdom sann!
Låt sägner och myter om svunnen tid
bli nutid - för en stund, ett par timmar,
medan solens strålgans glimmar.
Låt fanfarerna ljuda
låt spelet börja
Våra aktörer vilja er bjuda
ett spel med lust att
för ert välmående sörja.

(går direkt över i prologen som föregås av en fanfarmelodi
från fyra trumpetare stående på "altanen" mot klosterträd-
gården.)

P R O L O G

Läses av författaren
WULF WIDEGREN

Du Östergyllens pärla, du fagra Lysingsbygd
som i din famn så många minnen gömmer.
Där hemmen ännu timras av kärlek, tro och dygd
och Sagan än på forntidskumlen drömmer,
där våra fäder stridit och bröto bygd en gång.
Hör seklers vingslag susa kring ristad runohäll
om träskets folk, om gammal kult och seder
om slamret från Ura-Kaipas människoskallar
om tonerna från trälars klagosånger i vintrig månskensnatt.
Alvastra, bygd där götars konung en gång värnat om sin härd
vid foten av drottning Ommas borg,
där munkarna byggde sitt kloster en gång
på mark, som konung Sverkers maka Ulvhild dem skänkt,.
och sedan mot himmelen hördes munkarnas sång
vad ädelt, vad stort ha de alla känt.
Med kärlek och vörndnad man klostret prydde
Gudomens bild skars uti trä
ej trötthet, ej möda dem något betydde
till Gudomens ära de föllo på knä.
Till klostret kom också Heliga Birgitta
än minner oss kullen om sierskans namn.
Hon också där sina uppenbarelser fick
och även styrka, innan till Rom hon gick.
Nu tiden klostrets murar med jorden jämnat har
men skönt uti förfallet står än i spillror kvar
Alvastrums klostertempel här i Lysing.
- Välkomna till vår anstolta konungabygd
bergets och slätternas land,
där minnena viska i bokarnas skygd
vis sagosjöns djupblåa strand. -

(Ny fanfar ljuder varunder folket börjar samlas
på gården. Det sjuder av liv. Allehanda människor
skymtar förbi. Trälar, arbetare, olika slags hant-
verkare med sina resp. kännetecken. Även s.k. hird-
män, tillhörande kung Sverkers skyddsvakt ser man.
En lekare, trubadur kommer gående. Stannar upp och
ber om uppmärksamhet. Han har nyheter att berätta
från världen utanför..... etc.)

FÖRSTA HUVUDSCENEN

(Scenen föreställer gårdsplanen på Sverkergården. I fonden ser man en kuliss föreställande ett större envåningshus med halm- eller torvåak med en större dörr i mitten. På båda sidorna kulisser som visar mindre torvtäckta hus varifrån folket kommer in och ut.)

Under fanfaren efter prologen kommer också konung Sverker och drottning Ulvhild ut åtföljda av den halv vuxne prins Karl.)

SVERKER

Vilken underbar dag. Ah, det riktigt känns att nu är sommaren här. Kommer du ihåg Ulvhild. En sån här vacker dag i början av juni var det som jag hämtade dig nere vid Hästholmen och du för första gången kom hit till Alvastra.

ULVHILD

Jag minns. Bokarna hade nyss slagit ut. Ångarna var fulla av blommor. Fåglarna sjöng och Vättern låg som en spegel. Oh, jag tyckte att jag kommit till paradiset.

SVERKER

Men det vackraste av allt, det var du den gången, Ulvhild. Dina blå ögon glittrade klarare än Vätterns spegel. Ditt guldgula hår tävlade med markens blommor. Jag var hänförd, bedårad. Jag tyckte att jag hemförde jordens vackraste kvinna som maka.

ULVHILD

Jag kommer ihåg att jag beundrade dig också där du satt rak och ståtlig på din häst och stolt berättade om din vackra Alvastrabygd. Du verkade så öppen och ärlig, så trygg och okomplicerad. Så stark. För första gången kände jag att jag träffat en man, som jag kunde se upp till och känna trygghet hos.

SVERKER

Minns du vårt bröllop i Heda nybyggda kyrka. Den gången var du om möjligt ännu vackrare, Ulvhild. Hela ditt väsen strålade och du talade om för mej varför. Du var så lycklig sade du, av kärlek till mej. Därmed gjorde du också mej till världens lyckligaste man.

ULVHILD

Ack ja. Det där var länge sedan. Kvinnlig skönhet är ett förgängligt ting. Av den skönyet som du då beundrade återstår inte mycket idag.

SVERKER

Du är fortfarande vacker, Ulvhild. (Vänder sig till gårdsfolket) Är inte vår drottning vacker?

FOLKET (i korus)

Vår drottning är den vackraste.

ULVHILD

Tack kära folk. Tack käre make. Jag antar att ni inte längre ser så mycket till det yttre skalet. Jag hoppas i stället att den inre frid som numera bor i min själ återspeglas hos mej.

SVERKER

Hela Ditt väsen, Ulvhild, allt ditt handlande berättar om den ro du funnit sedan du biktade dig hos biskop Gisslo i Linköping och fick syndernas förlåtelse.

ULVHILD

Ja, jag är en ny människa. Hela min stormiga och syndiga ungdomstid är borta. Kristus har tagit över min syndabörda. All oro och ångest, som förtärde mej inifrån, har försvunnit. Kristus har uppfyllt mitt inre och givit mej frid. Åh, jag önskar att ni alla kunde få uppleva detta. (Det sista säger hon vänd mot folket)

SVERKER

Och i dag skall din botgöring fullbordas.

ULVHILD

Vår botgöring, Sverker. Också du behöver absolution. Detta att kalla hit munkar från Frankrike för att grunda ett kloster är vårt gemensamma verk. Hand i hand skall vi gå in i historien som grundare av det första klostret i Sverige.

SVERKER

Munkarna är snart här. Jag hoppas att vår son Johan och hans riddare som vi sänt att möta dem i Danmark, tagit väl vara på dem.

PRINS KARL

Varför fick inte jag följa med, far ?

SVERKER

Du är ännu för ung min son för sådana farofyllda uppdrag. Men var lugn, Karl. Din tid kommer

PRINS KARL

Min tid kommer aldrig. Det är Johan som är äldst. Det är han som är kronprins. Alltid är det Johan som.....

ULVHILD

Var inte så otålig, min son. Och du ska inte vara avundsjuk på din bror. Han har en svår uppgift framför sig. Sverkerska ätten har fiender överallt. Det fordras att hela familjen sluter upp kring Johan. Du också Karl!

SVERKER

Så som Johan far fram befarar jag det värsta. Hoppas att han stadgar sig. Men våra förmaningar tycks inte hjälpa.....

(F a n f a r - En riddare kommer ridande./genom publiken?/)

RIDDAREN

Var hälsad konung och drottning. Vi har fullgjort vårt uppdrag. Vi mötte munkarna i Danmark och har beledsagat dem hit. Efter en sista rast vid Hästholmen är de nu på väg hit upp. Om några minuter är de här.

ULVHILD

Hur står det till med de heliga männen efter den långa resan?

SVERKER

Jag hoppas prins Johan och ni riddare tagit väl hand om dem under vandringen upp genom Småland.

RIDDAREN

Ack, konung. Det har inte varit lätt.

SVERKER

Vad menar du? Har jag inte ställt alla resurser till ert förfogande? Hoppas att ni har åtlytt mina befallningar och att munkarna fått ett gott intryck av vårt land.

RIDDAREN

Vi har gjort vad vi har kunnat, men det är konstiga människor vi har haft att göra med. Vad hjälper det att de bästa härbärgen stått till vårt förfogande och att de mjukaste dunbolster legat i deras sängar, när de i alla fall envisats med att ligga på golvet. Vad hjälper det att dignande bord med de härligaste rätter varit framdukade när de föredrar en hård brödkant och lite vatten. Frosseri är en svår synd säger de.

ULVHILD

Efter vad biskop Gisslo meddelat mig skall deras ledare vara en man vid namn Gerhard.

RIDDAREN

Ack ja, drottning. Det stämmer och han är den konstigaste och besvärligaste av dem allesammans. Han vilar aldrig. Håller han inte på med sina böner och mässor, tidegärder och vesprar och vad han nu kallar det, så letar han upp några fattiga eller sjuka som han kan betjäna. I går kväll t.ex. när vi tagit nattkvarter i Svembovada för att vila upp oss inför den sista etappen hit upp, så gick denne Gerhard ut och letade upp ett härbre för orkeslösa gamla och sjuka. Han gav sig inte förrän han tvättat alla de gamlas fötter. Och han gav dem hela vårt matförråd så vi blev utan kvällsvard. Slutligen kröp han runt och kysste alla deras såriga och valkiga fötter.

SVERKER

Hm... Våra gäster kommer med nya sedvänjor förstär jag. Det är inte alltid så lätt att förstå allt i den kristna läran. Det där att man ska förlåta sina fiender t.ex. Att man ska vända den högra kinden till om någon slår en på den vänstra.... Ja, förlåt mig Ulvhild. Jag vet att du inte tycker om några tvivelsmål när det gäller den kristna tron men jag kan inte låta bli att fundera ibland.
- Du ska ha tack, riddare. Du och dina kamrater har gjort vad ni har kunnat. Nu är det vår tur att ta emot de heliga männen. Vi har också gjort vårt bästa. Folket är samlat. Musikanterna är redo. Vi har slaktat den präktigaste oxen. Vi har tillrett den ordentlig välkomstmåltid härinne.

RIDDAREN

Ack, konung. Det är fåfäng möda. Munkarnas ordensregler förbjuder dem att äta kött och.....

ULVHILD

(avbryter honom) Det må vara hur som helst med det. Gerhard och hans bröder ska i alla fall förstå att vi gjort vårt bästa enligt vårt lands seder.

PRINS KARL

Nu kommer de.

(Munkarna kommer tågande i procession, sjungande en katolsk hymn. Gerhard i spetsen bärande ett enkelt träkors framför sig. Några beridna riddare följer processionen. Musikgruppen spelar upp när munkarna kommer in på gården.)

MUNKARNA

(i korus)

Var hälsad konung och drottning av nordanlanden!

SVERKER

Välkomna till Alvastra, kära bröder.

ULVHILD

Välkomna heliga bröder

SVERKER

Ni har kommit den långa vägen från Frankrike för att sprida ljus i ett främmande land. Det är min och allas vår förhoppning att det frö ni planterar här i Alvastra, skall växa ut till någonting stort och bli till välsignelse för hela vårt land.
Jag och min drottning lovar att göra allt för att underlätta ert arbete och för att Jesu Kristi lära och visdom skall utbredas i detta land. Här som det ännu finns kvar så mycket av den gamla hedniska lärans sedvänjor.
Detta är ett stort ögonblick för Alvastrabygden. Ja, för hela vårt land. Ni är väntade och efterlängtdade. Känn er inte som främlingar. Känn er som medborgare i ett nytt land där ni skall föra talan för det stora gemensamma heliga rike dit alla jordiska lärde hör. Känn er som svenskar bröder. Hjälpa oss alla att bli medborgare i ett ännu större rike - Guds rike!" -

GERHARD

Det är ett stort ögonblick också för mej och mina bröder. Gud har kallat oss och den helige Bernhard av Clairvaux har sänt oss till den nordliga utpost för att här utföra Guds vilja.

ULVHILD

Har vandringen varit svår ?

GERHARD

Resan hit till den nordliga köldens yttersta nejder har varit lång och svår. Jag och mina följeslagares kroppar har utstått mycken möda men det är ett intet mot vår Frälsares lidande på korset. Och vår Herre har under hela färden styrkt våra själar.

SVERKER

Du heter Gerhard och är hövding för gruppen. Men vad heter de andra munkarna?

GERHARD

Ack, konung. Kall mig inte hövding. Jag är Guds ringa tjänare. Den helige Bernhard har bara gett mig uppdraget att föra den utvalda skaran hit till Alvastra. Mina tolv följeslagare kommer själva att tala om sina namn för er. Låt mej bara få säga att den här unge mannen är Stefan. Hans beläsenhet och visdom är mycket stor i såväl gudomliga som oraktiska ting.

STEFAN

Inför Guds visdom är jag ingenting. Men har Gud i sin oändliga givmildhet låtit några korn av visdom falla på mig, kommer jag att göra allt för att det ska bli mina medmänniskor till glädje och nytta.

MUNK 3

Mitt namn är Robert. Gud vare med er konung och drottning!

MUNK 4

Jag heter Henrik. (bibelcitatt)

MUNK 5

Mitt namn är Suno. (visdomsord)

MUNK 6

Jag heter Johannes. (bibelord)

MUNK 7

Mitt namn är Abraham. (bibelcitatt)

MUNK 8

Jag heter Ragvald (visdomsord)

MUNK 9

Jag heter Mathias. (bibelcitatt)

MUNK 10

Mitt namn, jag döpts till är Torkil. (visdomsord)

MUNK 11

Jag heter Nicolaus. (bibelcitatt)

MUNK 12

Mitt namn av Herren givet är Johan. (bibelcitatt)

ULVHILD

Ännu en gång, välkomna allesammans. Och nu tycker jag att ni som våra gäster ska vila er ordentligt innan ni tar itu med ert klosterbygge.

GERHARD

Guds tjänare unnar sig ingen vila. Vi önskar sätta igång redan i morgon.

SVERKER

Låt oss då börja prata om de praktiska detaljerna!

GERHARD

Vi lyssnar gärna till era förslag

ULVHILD

Alvastra gård tillhör mig, som ni kanske känner till. Jag fick en gång mottaga denna vackra gård som morgongåva av min käre make Sverker. När jag biktade mig för biskop Gisslo i Linköping och fick syndernas förlåtelse lovade jag att ställa hela min gård till förfogande för ett kloster.

GERHARD

Och detta är också er mening, konung ?

SVERKER

Jag rättar mig helt efter min drottningens beslut i denna fråga. Så därför kära bröder, mottag denna min hustrus gåva. Uppför ert kloster och måtte det bli till välsignelse för hela vårt land. Gårdshusen här behåller vi tills vidare. Vi kommer snart att låta uppföra ett nytt starkt fäste på södra udden av Visingsö. Tills denna borg blir färdig bor vi kvar här.

GERHARD

Tack konung och tack drottning. Ni har fattat ert livs visaste beslut. Ni har gjort det möjligt att föra Guds verk vidare i de kalla nordiska landen. Av allt ni gjort under er regeringstid kommer endast detta att ha bestående värde. Eftervärlden kommer att tacka er. Och ni själva har berett er plats i evighetens rike. Vägen dit genom skärselden skall vi göra lätt för er. Hela er släkt står under Guds beskydd. Vi ska bedja dag och natt för er.

SVERKER

(till en av tjänarna)

Ge oss litet av Alvastra bördiga jord i en kruka så att vi enligt östgötalagen får bekräfta gåvan genom att lägga en handfull jord i broder Gerhards mantel!

(En tjänare börjar gräva upp litet jord i en kruka, som han sedan skall lämna fram till kungen och drottningen.....Plötsligt kommer två trälarna framrusande. En man och en kvinna vid namn Sote och Sota. De kastar sig på knä framför kungaparet.)

SOTE

Herre, hjälp oss att bli fria!

SVERKER

Hur vågar ni komma framrusande så här? (till hirdmännen) För genast bort dessa båda trälarna!

(Ett par av hirdmännen rusar fram för att föra bort dem.)

GERHARD

Låt dem vara! Får vi höra vad ni har på hjärtat?

SOTE

Du, herre, ska hjälpa oss att bli fria. Inför din Gud är ju alla lika. Han ska hjälpa oss. Jag vill vara en fri man, inte träl under andra.

SOTA

Och jag vill vara en fri kvinna. Jag vill inte att mina nyfödda dottrar ska sättas ut i skogen för att dö.

(Gerhard står tyst en stund varpå han sträcker händerna mot himlen.)

GERHARD

Herre, hjälp mig! Detta är min första stora prövning i detta land. Herre, ge mig visdom att rätt svara denne man och denna kvinna! (Gerhard lägger sina händer på deras huvuden.) Du man och du kvinna. Gå och sköt era sysslor. Guds rike är icke av denna världen. Se edra prövningar som en förberedelse för livet på andra sidan. Där ska ni bli fria.

SOTE

Vi vill bli fria nu och i det här livet. Vem vet om det finns något liv efter detta?

GERHARD

Tvivla icke! Kom ihåg att jordelivet är kort men evigheten lång. Vad betyder några korta ögonblick av lidande mot en evighet av frihet och salighet. Gå nu och förbli trogna tjänare! Ge Gud vad Gud tillhör och konungen vad konungen tillhör! (de båda trälarna lommar nedslagna iväg.) Och du konung. Straffa inte dessa två människor för detta! Jag hoppas att ni tar väl hand om era trälarna. Och att sätta ut nyfödda barn, av Gud skapade varelser, i skogen är en svår synd!

ULVHILD

Du har rätt broder Gerhard. Trälarnas svåra lott har gnagt på mitt samvete alltsedan min uppgörelse med Gud. Jag lovar att göra allt för att deras ställning ska bli bättre. Och jag tror att min make stöder mig därvidlag.

GERHARD

Det lättar mitt hjärta att höra din inställning, drottning. Jag hoppas den tid ska komma då det endast finns fria människor i detta land.

SVERKER

Jag lovar att göra vad jag kan. Inga barn ska hädanefter sättas ut i skogen på mina gårdar. Inget straff ska utmätas mot Sote och Sota men ge trälarna friheten förmår jag inte. Jag är ingalunda enväldig i detta vidsträckta land. Tills vidare får vi nöja oss med Guds vilja att somliga skapats till trälarna och somliga till fria män... Men låt oss nu lämna detta. Beklagat det tråkiga intermezzot..... Låt oss nu fortsätta.....

(tjänaren som börjat gräva upp jord fortsätter och ger sedan krukorna till konungen och drottningen. De tar var sin handfull jord och lägger den i Gerhards uppvikta mantel.)

ULVHILD

Enligt vår lag är nu Alvastra ert.

SVERKER

Var på gården ämnar ni börja bygga ert kloster? Den vackraste platsen är här uppe på höjden. En sådan utsikt över Vättern finner ni inte någon annanstans. Under tiden ni bygger kan ni bo här hos oss.

GERHARD

Vi är inte här för att beundra utsikten, konung. Vår uppgift är att bedja och att arbeta. Vi föredrar någon lugnare plats där det också finns bördig jord för våra medicinalväxter och där det finns vatten där vi kan anlägga våra fiskdammar.

ULVHILD

På östsidan av berget kanske ni finner vad ni söker.

GERHARD

Beträffande ert förslag att bo här måste vi be att få tacka nej till erbjudandet. Men vi föredrar att bo för oss själva någonstans. I en kungaborg finns det alltför många fröstelser.

SVERKER

Som ni vill. Men nu till en annan sak. Var är prins Johan? Han är inte här.

ULVHILD

Ja, var är vår son? Har det hänt honom någonting?

GERHARD

Ack, ja! En förfärlig sak.

ULVHILD

Har min son blivit dödad ?

GERHARD

Det har inte hänt honom någonting om ni menar kroppslig skada. Men hans själ måste vara i stor fara.

SVERKER

Har Danskarna, de lymlarna, tagit honom till fånga ?

GERHARD

Nej. Han är välbehållen med tillbaka och finns någonstans på gården.

ULVHILD

Varför gömmer han sig då ? Varför kommer han inte fram ?

GERHARD

Hans samvete är sjukt

ULVHILD

Har han dödat någon ?

GERHARD

Han har utfört ett nidingsdåd !

SVERKER

Vad har han då gjort ? Ut med språket ! Mina öron är vana vid det mesta.

GERHARD

Han har utfört ett kvinnorov !

SVERKER

Ett kvinnorov !? En grann yngling som han behöver inte röva till sig kvinnor med våld.

GERHARD

I det här fallet gick det tydligen inte utan våld, konung.

ULVHILD

Vad är det för kvinnor ?

GERHARD

Det är två mycket högättade danska kvinnor och efter vad jag förstår mor och dotter.

SVERKER

Högättade danska kvinnor. Det låter inte bra. Vi behöver fred med Danmark. Nu har vi snart danskarna i Varend. Var är den lymmeln? Kalla genast hit Johan! För också hit de danska kvinnorna! Vid Oden Tor och Balder, reta upp danskarna just nu när vi behöver deras stöd mot svearna.

ULVHILD

Men Sverker! Du har ju lovat mig att aldrig mer åkalla de gamla gudarna. Och i dessa heliga mäns närvaro.....

SVERKER

Förlåt mig, Ulvhild. Jag glömde mig. Och vår son Johan ger mig gråa hår. Alltid ska han trassla till det för sig.

PRINS KARL

Du skulle ha sänt mig för att möta munkarna, far!

SVERKER

Ja, kanske det varit bättre om du varit kronprins Karl. Du bereder mig aldrig sådana bekymmer som bror din gör.

(Ett par riddare kommer nu in med de två danska kvinnorna som är bundna med rep. Även Johan kommer tveksamt och tretsigt in på scenen.)

SVBRKER

Lossa genast på repen!

RIDDAREN

Vi var tvungna att binda dem. De klöser och river ut ögonen på en annars. Och ända sedan vi lämnade Danmark har de hungerstrejkat.

ULVHILD

Släpp dem genast! Hur kan ni behandla ett par värlösa kvinnor på det sättet?

(Riddaren lossar på repena och de båda danskorna faller genast ner på knä framför kungen och drottningen.)

DANSKA MODERN

Låt oss få återvända till vårt hemland, konung. O, drottning, jag vädjar till er. Låt oss få återvända till våra hem!

(Sverker klappar dem vänligt på huvudet)

SVERKER

Res på er! Inget ont skall vederfaras er. Ni ska föras tillbaka till ert land igen, omedelbart.

DANSKA MODERN

Tack, konung!

ULVHILD

Se till att de får mat och dryck. De måste vara allddeles uthungrade.

STEFAN

De har inte svultit hela tiden. Jag har smusslat till dem en bit då och då i smyg. När de fått maten av mig har de ätit.

JOHAN

Jaså, den helige mannen har tusslat med de sköna damerna. Jojo, jag lade nog märke till hans lystna blickar.

STEFAN

Jag försäkrar konung och drottning.....

ULVHILD

Tig Johan! Hur vågar du misstänkliggöra den unge mannen, som vigt sitt liv åt Kristus.

SVERKER

Och nu Johan, ska du stå till svars. Tycker du att kvinnorov är värdigt en kristen prins tillika arvtagare till Sveriges kungakrona?

JOHAN

Den där kristna läran ger jag inte mycket för. Den är för veklingar, gamla och orkeslösa. Mitt ideal är våra förfäder, vikingarna. De tog vad de ville ha. De frågade inga veliga munkar till råds.

ULVHILD

Välj dina ord, Johan. Att skymfa Guds tjänare är en svår synd.

PRINS KARL

Att röva till sig kvinnor mot deras vilja är också en svår synd.

JOHAN

Vad vet du om det, din lille tuppsyckling? Tror du att Vämod frågade om lov när han fick se en vacker kvinna?

PRINS KARL

Så ligger han också stupad i fiendeland efter vad hans fader Varin ristat på den stora stenen vid Rök.

Johan

Att stupa är för en viking en hederssak. Att dö i en sotsäng em skem.

SVERKER

Den här gången ska du stå till svars för din illgärning, Johan. Så kronprins du är ska du få stå till svars inför bönderna på tinget och dömas efter vårt landskaps lagar.

ULVHILD

Lämna inte ut honom till bönderna! Du vet att Johan inte är populär. De kan döda honom.

SVERKER

Jag kan inte längre skydda honom. Jag själv, hela vår ätt kommer att falla om jag fortsätter att blunda för hans ofog.

ULVHILD

Vad är ert råd, heliga bröder ?

STEFAN

Mitt råd är, att så som jag förlåter prins Johan hans lögnaktiga beskyllningar, så ska också ni förlåta honom.

SVERKER

Jag kan inte förlåta honom hur många gånger som helst.

GERHARD

Jo, man ska förlåta inte bara en gång. Det räcker inte ens med sju gånger. Nej, sjuttio gånger sju gånger ska man förlåta, säger Herren.

SVERKER

Nej, den här gången måste jag handla som en konung. Jag beklagar att ni blivit inblandade i detta, att ert mottagande störts av denna tråkiga familjeangelägenhet.

GERHARD

Vi är vana vid sådant från våra hemländer. Strider, intriger och våldsdåd. Det är likadant över hela Europa.

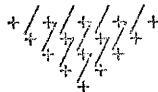
SVERKER

Sätt Johan under bevakning! Och ni andra, följ med in i vårt hus. Jag vet att ni inte frossar i mat och dryck. Men någon liten bröds- smula behöver ni väl ändå. Ni får uppoffra er och göra oss den gläd- jen att för en gång se er till bords med oss. Vår nordiska gästfri- het kräver det. Seså, spel upp musikanter! Låt oss glömma sorger och förtret inför det stora som hänt oss idag.

ULVHILD

Gud give att denna dag alltid skall ihågkommas som en högtidsdag i vår historia. Dagen då Sveriges första munkkloster grundades.

(Musiken spelar upp och alla försvinner från scenen. Berättaren fram och avslutar denna akt med korta fakta om att Johan blev ihjälslagen av bönderna. Att Ulvhild avled inom kort salig i sin tro och att kung Sverker mördades av sina medtävlare om makten. Att prins Karl så småningom blev den andra kungen av Sverkerätten. - Något om klost- bygget bör återges. /Berättandet är naturligtvis beroende på vad som skildras i nästa scen./

ANDRA HUVUDSCENEN

" DEN HELIGA BIRGITTA OCH ALVA STRA KLOSTER "

(Scenen...Klostret. Utanför klostret står abboten Ragvald samtalande med underpriorern Petrus Olavi och några andra munkar. De bär vita kåpor. Några arbetsmunkar och lekbröder, convercer finns här också. De bär bruna kåpor.

ABBOTEN RAGVALD

Ett sändebud från Ulvåsa har idag till mig framfört att den mäktige lagmannen Ulf Gudmarsson och hans maka Birgitta inom de närmaste dagarna kommer att inträffa hos oss. Hur ska vi ta emot dem? Ulv är lagman och mäktig politiker men också en mycket religiös man. Birgitta en herrgårds- och slottsfru, men som också besitter en andlig utstrålning och hypnotisk makt. Inte enbart över sin familj utan hela sin omgivning. - Det har sagts mig att hon begärt av vår konung Magnus Eriksson och hans drottning Blanche att få bygga ett kloster och en kyrka i Vadstena. Den största och vackraste i landet samt också bilda en from orden, som hon vill kalla "Vår allraheligaste Frälsares Örden".

PRIOR PETRUS OLAUI

Ja, men inte kan väl en kvinna tillåtas komma in här i vår clausura. Och till på köpet en så rik och stolt kvinna.

ABBOTEN RAGVALD

Hör på mina bröder. Det har också låtit mig berättas att Ulv och Birgitta nyligen kommit hem till Ulvåsa från en flerårig pilgrimsfärd till Spanien och den helige Jakobs grav i San Jago de Compostella. Att de under färden dit och hem bott i kloster, besökt kyrkor och flera heliga platser samt i sitt följe haft vår broder och gode vän Svennung från cistercienserklostret i Varnhem som biktader. Ulv blev mycket sjuk, då man på hemvägen passerade Arras i Frankrike. Men att man genom att vända sig till Gud genom Frankrikes skyddshelgon Sankt Dionysios fick löfte om tillfrisknande, om Ulv vid sin hemkomst ville ingå i vårt kloster och bli en av oss i vårt brödbaskap. Vi skola därför vara glada och tacksamma och välkomna dem.

(Några dagar senare. Utefter Omberg på vägen från Vadstena kommer ett ridande följe. Ulv Gudmarsson(45 år) med sonen Bengt(17 år), maka Birgitta(40 år) söner Karl(22 år) och Birger (19 år) samt tvenne tjänare. - De kommer till Alvastra och tas emot av abboten och bröderna.)

ABBOTEN RAGVALD

Varen hälsade goda vänner och må ni här finna en fristad där Guds välsignelse skall följa Eder handel och vandel. Som vi redan låtit oss förtäljas, vill du Ulv bli en av oss. Men då du är en världslig man med domarämbete och äktad med din maka Birgitta måste du först lämna ditt ämbete och hennes gemenskap. Och som novis innanför klostrets murar ägna dig åt böner till Gud och vår heliga moder Jungfru Maria.

ULV GUDMARSSON

Ja, fader Ragvald. Jag vill göra allt för att söka gottgöra all den hjälp och välsignelse jag fick mottaga under och efter min sjukdom under vår sista pilgrimsfärd.

ABBOTEN RAGVALD

(Vänder sig till Birgitta) Och ädla fru. Du må taga din bostad med dina barn i vår lilla gäststuga där uppe på kullen för att helt kunna ägna dig åt andaktsövningar och samtal med vår Herre.

(Tjänarna tar hand om hästarna. Ulv följer abboten in i klostret och subpriorern Petrus följer Birgitta och barnen upp mot gäststugan.)

SUBPRIORN PETRUS

(vänder sig mot Birgitta) Fromma fru Birgitta. Bed för mig så att jag kan bli fri från mitt ständigt återkommande onda i mitt arma huvud

BIRGITTA

Jag skall göra allt vad jag förmår. Men då jag låtit mig förtäljas att du ska vara mäktig skrivkunnig, skall du också bliva min ständige sekreterare och uppteckna allt vad Gud önskar framföra genom mig. (Hon vänder sig bort, lägger sig ner på knä och beder.) Käre Frälsare. Jag beder dig, hjälp denne man att han må bliva fri från sitt onda.

(Birgitta fortsätter upp mot gäststugan. Fram kommer priorn Petrus läggande sig på knä.)

SUBPRIORN PETRUS

Tack heliga Guds moder, tack kära fru Birgitta, att jag redan känner mig fri från mitt onda. Jag skall göra allt för att tjäna min välgörerska.

(Morgonen därpå. Framför klosterkyrkans port. Birgitta och Ulv samtala med sina barn innan de (Karl och Birger) skall vända tillbaka till Ulvåsa.)

BIRGITTA

Kära barn. Ulv och jag kommer nu att stanna kvar här, åtminstone för en tid. Bengt stannar kvar här hos oss och bröderna. Du Karl och Du Birger återvänder till Ulvåsa, där du Karl som äldste son tar din bostad och handhar gården och skötseln. Ni och våra övriga barn ska fortsätta att söka råd och lärdom av er tidigare informator Nils Hermanson från Skänninge. Kanske kan han stanna på Ulvåsa ännu en tid innan han beger sig till Orleans för att söka doktorsgraden. Han är en mycket from man och försök i allt att lyssna till hans råd!

KARL

Ja, kära mor. Jag älskar vår heliga jungfru Maria och hellre skulle jag vilja vara i helvetet för evigt än att hennes gudomliga i minsta mån nedsattes av människor.

(NÅGRA DAGAR SENARE. Ulv och Birgitta samtalar.)

BIRGITTA

Ja, min käre make. Så har det då allt blivit som Gud och vår heliga Moder bestämt. Du Ulv får gå in i detta kloster som familiäres och bliva ett med dessa fromma bröder. Jag kan här utanför i min enkla boning ägna mig helt åt mina samtal med vår heliga Moder och hennes son vår Frälsare. Jag är glad för att jag erhållit abbotens löfte om att få förrätta mina dagliga böner och tidegärder i brödrakyrkan.

ULV

Jag tänker också på våra kära barn. Karl har ju fått utbildning till lagman och bosätta sig på vår gård Ulvåsa. Men jag är bekymrad över hans alltför överdådiga leverne, som dock Gud må förlåta. Birger som också blivit lagman, är ju from och liksom Du och jag Guds trogne efterföljare. Bengt stannar här hos mig i klostret och Gudmar (16 år) bli ju fostrad i klosterskola i Stockholm. Maeritta (Märtha) som mot vårt önskemål gått i brudstol med riddaren Seved Ribbing, denne högmodige, liderlige, respektlöse man. Men nå vi bedja att det må gå henne väl. Ingeborg (11 år) och Katarina (13 år) ha vi fått anförtro till de fromma cisterciensersystrarna i Riseberga kloster och Cecilia (9 år) uppfostrad hos dominikanersystrarna i Skänninge. Ja, må vi varje dag varmt och innerligt bedja för våra kära barn.

BIRGITTA

Ja, ingenting är mig kärare än att det ska gå våra barn väl. Men min käre make. Jag har också i mina drömmar fått mig anförtrott stora och mäktiga ting att leda vår unge konung Magnus Eriksson och hans drottning Blanche att de må styra vårt folk i kristen och religiös anda.

Jag har också bett prios Petrus att noga uppteckna allt, jag får höra vid mina samtal med vår frälzare och hans heliga Moder. Jag har flera gånger biktat mig för magister Mathias från Linköping och låtit honom bestämma vilka böner och tidegärder jag skall läsa. Också hur jag skall fasta och spåka mig för att vara min frälzare till behag.

Jag rider i morgon till Vadstena kungsgård och stannar där någon tid för att biträda konung Magnus och drotning Blanche då flera förnämde gäster kommer. På vägen dit vill jag hälsa på min moster i Svanshals Ramborg Bengtsdotter (änka efter Erenghjälde Johansson). Jag har också träffat henne sedan jag bodde hos lagmannen Knut Jonsson och min moster Katarina på Aspanäs. Vill du därför i morgon ordna att mina tjänare äro redo och hästarna sadlade. Jag vill också samtidigt göra ett uppehåll i Heda kyrka, för att jag må läsa tidegärden inför den heliga Jungfrun och Himmelsonen som jag icke gjort sedan du Ulv och jag till sammans återvände från Sankt Jakobs land.

(Ulv död 12 februari 1344. Gæstherbärget. Makan Birgitta och sonen Bengt är båda försänkta i bön. Abboten Ragvald lämnar den sista smörjelsen.)

ABBOTEN RAGVALD

Drag bort du kristna själ från denna världen. Vi anbefalla dig, o Herre din tjänare Ulvs själ. Vi bedja dig kännas vid denna din skapelse, som icke skapats av främmande gudar utan av dig, du den levande och sanna Guden. Låt honom komma inför dig och din äsyn Herre. Minns icke hans gamla missgärningar och vad han har syndat mot dig i rus, i vrede och ont sinne. Om han än syndade, så förnekade han aldrig dig, Fader, Son och Helig Ande utan trodde på dig och tillbad trofast dig, alla tinge skapare.

BIRGITTA

Mätte Gud förlåta dig, min käre Ulv, för alla de långa timmar, du suttit med goda vänner och fört onyttiga och världsliga samtal, när ölet och vinet stigit er åt huvudet. Men du har för mig varit en god make och för våra barn en god fader.

(Ulv tar sakta och fumlade av sin vigselring. Han tar sin makas hand och sätter den på hennes finger. Samtidigt tar han också sonens hand. Sakta rör han sina läppar.)

ULV

I dina händer, Herre, anbefaller jag min ande.

(Ulv Gudmarsson är död.)

ABBOTEN RAGVALD

Herre Ulv Gudmarsson är död. Må Gud vara hans själ nådig.

(En munk för bort den gråtande Bengt och Birgitta knäböjer orörlig. Hon tar den erhållna ringen och lägger den på Ulvs bröst. Från kyrkan hörs dödslockan klämta.)

ETI AR HAR GÄTTI

Birgitta har varit vid kungens och drotnings hov i Stochholm men är nu åter tillbaka i Alvasra.)

Hennes ständige följeslagare och sekreterare Petrus Olavi och Birgitta samtalar med biktfadern, magister Mathias, som kommit från Linköping till Alvasra samt abboten Ragvald. Några arbetsmunkar kommer gående framför klostræt med korgar fyllda med läkeörter att förkas för användning i sjukhärberget.

BIRGITTA

På vårt sjukhärberge i ULVÅSA brukade vi torka många nyttoväxter, sjuka människor tillhjälp. Låt se, vad ha ni samlat in?

MUNKARNA

Det är lite, av varje frö Birgitta, petasites, vänderot (valeriens), digtalls, timjan, citronmeliss, rosmarin, libbeticaka.

BIRGITTA

Tack käre abbot, för att du låtit bröderna bygga upp det lilla kapellet vid sidan om klosterkyrkans port och dit flyttat stoftet efter min gode make Ulv samt våra kära döda söner Bengt och Gudmar, att de där tillsammans må vila i vigd jord. Och så vill jag säga eder stora ting. Vid min vistelse i Stockholm hos konungen och drottningen ha de skrivit ett testamente, som skänker mig hela Vadstena Kungsgård att där instifta och uppföra tvenne kloster. Ett för systrar och ett för bröder.

MAGISTER MATHIAS

Men, fru Birgitta, är detta i enlighet med vad Gud och vår Heliga Moder låtit förkunna dig?

BIRGITTA

(Vänder sig till Petrus Oläui)
Skriv nu allt vad jag kommer att säga. Jag vill bilda en orden, som sk heta "Vår allra heligaste Frälsares Orden" och så skall det vara. Ett kloster för endast nunnor är otänkbart - kvinnor kunna sjunga, bedja öva kroppsliga och andliga barmhärtighetsgärningar. Men munkar och präster måste finnas för läsande av mässor, mottagande av bikt och att förvalta sakramenten. Och vi skola bygga upp en kyrka "av slät gärning ödmjuk och stark", gemensam, men dock skild mellan systrar och bröder. Bröderna skola ha det nedre koret och systrarna det övre under taket dock så, att de kunna höra och följa mässorna och delta i tidebönerna.

MAGISTER MATHIAS

Ja, mitt skriftebarn, stora ting har förvisso vår Herre och den heliga Modern låtit göra genom dig och förvisso äro de ting mäktiga som genom dig kommer att ske.

Du ska kläda dina tankar och uppenbarelser i ord och låta prior Petrus nedskriwa desamme angående din Orden, ditt kloster och din kyrka i Vadstena för att hos påven Clemens VI i Avignon begära stadfästelse och välsignelse. Sedan skall du låta dina trogna medföljare biskop Hemming i Åbo och prior Petrus resa till Avignon och personligen framföra dina tankar och bedja om påvens välsignelse.

(Ytterligare ett år har gått. Prior Petrus och biskop Hemming ha kommit til baka från Avignon med oförrättat ärende. Birgitta är på väg från sitt lilla hus till klosterkyrkan för att läsa Psaltaren och tidegärde. Då hon kommer fram till kyrkporten och maken Ulvs gravkammare, knäböjt hon och ber.)

BIRGITTA

Ack käre Ulv, hör min bön och min vanda. Det finns tvenne slag av visdom, en falsk och en sann. Till den förra kommer man genom en blomstrande dal, till den senare är vägen brant och stenig. Den falska visdomen har i sitt yttre en glänsande fägring. Men den sanna visdomen finner vi på bergets höjd (hon lyfter sitt huvud och ser upp mot Ombergs hjässa). Där är ljus sky ovan berget av vilken vi får svalka. Den visdomen skola vi evärdeligen äga med glädje.

PRIOR PETRUS

Kära fru Birgitta, var icke så bedrövad till sinnes. Biskop Hemming och jag sökte på allt sätt att få påven Clemens att hörsamma vad fru Birgitta givit oss i uppdrag att framföra. Och som jag också ordagrant skrivit ner men tyvärr fingo vi återvända med oförrättat ärende.

BIRGITTA

Låt kalla magister Mathias och även mina båda söner Karl och Birger. Jag önskar förbereda dem om min kommande pilgrimsfärd till Rom, varifrån också ett budskap gått ut över världen. "Kommen till mig och i skolen få förlåtelse för edra synder." Kommande år skriver vi jubelåret 1350 och innevarande års sista dag öppnas Porta Santa i Sankt Petri kyrka, då påven slår på dörren med sin silverhammare. Och folket sjunger "Öppnen eder i rättfärdighetens portar". Det ska för mig bli en stor glädje att med Guds nåd få delta med alla fromma.

(Några dagar har gått. Framför klostret ses Birgitta, priorn Petrus, magister Mathias, abboten Ragvald och Birgittas söner Karl och Birger.

BIRGITTA

Kära vänner. Jag har samlat er här i vårt kära Alvastra för att för er förkunna vad Gud genom mig har sagt. "Du ska fara till Rom och förbliva där tills vidare. Du skall besöka påven och kejsaren samt å mina vägnar förkunna för dem, det jag skall säga dig. "Du skall också gå till Rom där torgen äro belagda med guld, men också färgade med Petri, Pauli och maftyrenas blod, där avlaten, den de helliga påvarna genom sina böner förvärvat, öppnar en genväg till himmelen."

MAGISTER MATHIAS

Ja kära Birgitta. Du har själv fattat det viktiga beslut, som Gud och den heliga jungfrun Maria talat till dig. Jag vill icke avråda dig, då jag ju vet att det är viktiga ting, som driver dig till denna långa och farofyllda resa. Icke minst då den svarta pesten härjar hårt utefter färdvägen. Själv kommer jag ej att medfölja, då jag beslutat följa vår konung Magnus Erikssons korståg till Finland och Karelen.

PRIOR PETRUS

Ja, fru Birgitta, men intet kan förutom sjukdom hindra mig att följa min välgöresska.

KARL

Kära Moder, huru hårt känns det ej att skiljas från dig under kanske lång tid. Du och tidigare vår fader Ulv har ju gjort så mycket för oss min broder Birger och jag har ju fått all eder fasta egendom och vi och våra systrar har också fått större delem av eder tidigare stora förmögenhet. Kanske kommer broder Birger och jag till Rom kommande år för att få vara med om det stora jubelåret, men också för att återse dig, vår kära Moder.

(DAGEN FÖRE AVFÄRDEN. Ännu sitter Peder Skraddare och syr på de sista kapporna och vallfartskåporna. Runt omkring sitter vänliga och andäkt munkar och ser på hur mästern klipper och syr i de enkla kläder, som skall vandra ut i den vida och främmande världen. Birgittas dotter Katarina har också kommit till Alvastra för att säga farväl till sin moder.)

KATARINA

Moder. Jag litade väl på att mästern sldrig skulle bli färdig till den utsatta tiden, men nu kommer han ju. Moder, jag lovar dig att jag var morgon skall gå i kyrkan och bedja för dig och dina följeslagare. Låt nu bara ingen annan i morgon få hjälpa dig att kläda dig. Vet du mor, jag känner det som skulle jag svepa dig. Men vill du att jag en dag ska komma efter dig till Rom? Jag har ju ännu husbonde och gård. Men min make Edgard är ju sjuk och kan när som helst lämna mig ensam, så befall mig i Guds namn.

BIRGITTA

Gör dig beredd mitt barn att allt är du född att mista.

(Birgitta trycker Katarina till sig. Löser från sin rosenkrans (radband) det krucifix, som Birgittas fader Birger Persson uthamrat framför vinterbrasan på Birgittas födelsehem Finsta gård och sätter det i Katarinas händer.)

- MORGONEN DÄRPÅ. Utanför klostret har samlats alla som ska följa Birgitta på hennes långa färd mot Rom. Magister Petrus från Skeninge prior Petrus från Alvastra, Birgittas huspräst Gudmar Fredriksson, riddaren Johan Petersson och Birgittas goda vän fru Ingeborg Laurensdotter Bijelke av Dannäs, flera tjänare, renlevnadsmän och riddare, vilka alla fattat pilgrimsstaven. Magister Petrus bär ett högt, svart målat kors av trä, som pilgrimerna samlades bakom. Birgitta omfamnar ännu en gång sina båda barn Katarina och Karl.

BIRGITTA

Kristus har visat oss vägen. Bed för oss.

(Abboten Ragvald, flera munkar, Katarina och Karl följer de boärtvandrande pilgrimerna med blicken. Skaran försvinner längs vägen mot Holsveden.)

FOLKLIG KATOLSK BÖN:

Sancta Brita helig från Rom
med stor gudlighet till Wadstena kom.
I Wadstena kloster hwilar hon sin ben,
men själen i himmelen.

Hielp oss Gud och Sancta Brita.

(Denna bön kom till Sverige
med Birgittas stift 1373.)

TREDJE HUVUDSCENEN

Scenen försiggår i klosterträdgården och i anslutning till Klostret med kyrkan m.m.

En munk, troligen en novis, syns gå med nerböjt huvud. I handen håller han ett krucifix eller ett radband och han höres mumla böner på rad.

BERÄTTAREN

Vad månede bliva av denne figur? En novis, oprövad och sur?

Abboten sade: Be Dina böner - men till Herren den högste och into till Abraham och hans söner!

Endast till Herren, som är allsmäktig. Ja, sa novisen andäktig.

-Hur många? (frågande till publiken) Jo åtta syndabekännelser

om synder han begått, före detta och detta livs tillvändelse.

Då kanske han syndernas förlåtelse fått.

- (Några ungdomar kommer småningom in på arenan. Ganska högljudda.)

Men vilka är dessa slynglar som stör och inte skickar sig.

som man bör.?

(Man ser dem nu komma in bärande på en del saker. En kulram, en bok, skrivdon etc.

JONAS

Skönt att slippa skolan för en stund. Kan inte med den där stränge läraren. Tänk Dig en munk, en Herrens tjänare, som slår en med pekpinnen bara för att man inta kan lägga ihop två och två och veta att det blir fem.

ANDREAS

Fyra blir det faktiskt. Men det är väl inte så farligt heller. Jag har inte lärt mig mer än 10 bokstäver än men fader Johannes tycker ändå att det går framåt.

MAGNUS

Ja det är ett slit med det här pluggandet. Varför ska man lära sig allting på det där konstiga språket latin? Varför får vi inte lära oss det här på vårt eget språk - svenskan?

JONAS

Det är inte fint nog.....(Någon kommer rabblande de latinska namnen på några örter.) Nej, hör på den va?

FREDERIK

Melissa officinale, Levisticum officinale, Plantago major, Petasites ovatus, Carum carvi.....(blir avbruten)

MAGNUS

(härmande) Carum carvi, officinales, Munkunaris, Alessandro monares,.....

FREDERIK

Äh, lägg av nu va! Larva Dig inte. Du ska' också kunna det här till i morgon.

JONAS

Varför ska' man lära sig allting på latin va? Dom däringa munkarna tycker inte att vårt eget språk är fint nog förstås. Och alla årtal om döda kungar och odugliga biskopar.....

HANS

Ja nog finns det saker att fundera över i vår skola. - Såg ni förresten hartassen jag slängde i huvudet på den skallige munken? (Allmän munterhet) Synd bara att ~~sk~~ han har så dåligt humör. Förstår sig inte på skoj. Bara för det får jag skriva av tre kapitel ur Första Mosebok.

FILIP

Du kan väl ta tre korta kapitel. (Allmän munterhet igen.)

JONAS

(Mot publiken)

Ni undrar vilka vi är förstås. Det har väl den där berättaren inte kläckt ur sig. Jo vi hör egentligen fattighjonerna till. Vi är deras barn. Man har satt oss i skolan men rätt som det är så ska vi arbeta åt de där munkarna. Vi känner oss ibland livegna. Vi är helt enkelt trälarna. Allt lortgöra kommer på oss.

FREDERIK

Familiären kallar man oss och Gud nåde den som vågar säga emot munken. Gudsmän säger de själva att de är. Jag undrar ibland om det är så rätt ställt med det där.

MAGNUS

Ja säg nej, så får Du en örfil och se'n vatten och bröd.

HANS

Ja, men det får deras egna också - det ska också sägas. Om dom försöver sig och kommer för sent till morgonmässan eller till en vesper eller annan gudstjänst. Det är hårda bud ska man säga. Titta på den där novisen. Han ser litet moloken ut.

FILIP

Men ni skulle se så dom frossar därinne. Dom har alltid något att fira - säger dom. Det är bara för att dom ska få äta och dricka så mycket dom vill. Annat var det förr i klostrets början. Tänk vilken skillnad det var när den Heliga Birgitta var här. Så ödmjuka dom var.

JONAS

Det där dom dricker smakar konstigt. Och så konstig man blir i huvudet av det. Jag smakade ur en flaska en gång och Herre min Skapare så det susade i bollen.

ANDREAS

Ibland när nå'n kilar om hörnet - dör menar jag - då ska dom ha gården. För då säger dom att de efterlevande och den som dött får syndernas förlåtelse. Det heter att man skänker gården till klostret, men jag vet annat jag. För en tid sedan fick de den 438:e gården. Därför får dom anledning att fira nästan varje dag nu för tiden. Dom är ena riktiga frossare och vindrinkare.

JONAS

Jo, visst är det så, men dom gör inte bara dåliga saker heller. Dom lär ju oss att räkna och skriva och läsa och.....(avbrytes)

FREDERIK

Det skulle sjutton bli munk! Tänk dig själv om du var så tåk som ett troll och att du kunde unna dig det mesta och sedan, bara för att någon i familjen snart ska dö, lämna ifrån dig alltsammans för att få syndernas förlåtelse och kanske också tvingas gå i kloster själv. Jo, nog finns det mycket konstigheter i vår Herres hage.

ANDREAS

Ja, rika som troll är de ändå. Jag hörde förresten en gubbe säga en gång att man försöker kringgå lagen genom att skilja på äganderätt och nyttjanderätt, vad som nu menas med det...!?

EN LITEN PARVEL

Å så får dom 10 morötter å knapra på. (skratt från de äldre)

JONAS

Tokstolle där. Du begriper inte det där. Tionde heter det, men egentligen är det prästerna och biskoparna som får det. Det är litet invecklat det där. Du förstår det bättre när du blir äldre. -(Stryker sig på magen) Tänk om man åtminstone för en enda dag i veckan fick äta sig mätt. (De andra faller in med jakande....).

(Man ser fortfarande den sorgsne munken/novisen rabblande sina böner.)

JONAS

Jag undrar just vad han har gjort den här gången. Titta, han ser inte åt oss ens fast han säkert vet att vi är här.

ANDREAS

Och dom ska kalla sig Gudsmän och sägas tjäna människorna. Litet vänlighet kan han väl visa oss också fast vi är mindre än han.

(På avstånd hör man gregoriansk sång - enstämmigt. Den ensamme munken lyfter plötsligt upp huvudet och får därpå väldigt bråttom. Han springer mot kyrkan eller det håll varifrån sången kommer. Så stannar han plötsligt upp.

MUNKEN

Heliga Guds Moder! Kära Abbot och biskop och bröder. Nu kommer jag för sent till mässan igen. Nu blir det vatten och bröd och tagel-skjortan på. (Han skyndar vidare mot kyrkan.)

FILIP

Såg ni hur han sprang den där fetknoppen!
(Allmän munterhet och högljutt skratt.)

MAGNUS

(imiterar munkens springande stil och det blir ännu roligare)
Å som han sprang se'n.

(man hör en dödslocka slå. Sången blir strävt starkare och så ser man en procession komma tågande. Den kommer från infirmatoriet-sjukhuset. Barnen drar sig undan bak klostrets murhorn. Man ser deras huvuden och nyfikna, stora ögon. Nu är processionen nära dom. I spetsen går abboten, som bär ett krucifix och bredvid honom ett par noviser med rökelsekar som de svänger. Någon bär ett ljus och någon ett vigvattenskar eller skål. Därefter bäres en bår på vilken någon ligger övertäckt. Processionen går i en bågformig rörelse förbi publiken bort mot kyrkan och utom synhåll.

JONAS

Nu är det någon som dött igen. Först blir det en mässa i kyrkan och sedan fest igen med vin och sovel.

(En av munkarna kommer tillbaka. Han har tydligen glömt bönboken eller något annat. En av ungdomarna rycker honom snabbt till sig och frågar:)

FILIP

Vem är det nu som har lämnat detta jordiska. (Han använder en prästerlig ton).

MUNKEN

Ack, ack, ack. Det är en av de allra äldsta munkarna. Vi gav honom nattvarden och sedan var det slut.

FILIP

Nattvarden dör man väl inte av så vitt jag vet. Nej du munk, vi har hört något annat vi.

MUNKEN

Vad har ni hört för lögner då?

ANDREAS

Lögner? Vi har kanske sett ett och annat! (hemlighetsfulla miner hos alla ungdomarna).

MUNKEN

Sett ett och annat? Vad då för ett och annat?

ANDREAS

Jo, att ni drack nå't som ni hämtade i källaren under konfirmatoriet. Ur ett nytt fat som ni ännu ej prövat. Vi har smakat på det - ja bara litet. Men inte var det nattvardevin inte.

MUNKEN

Häda inte, barn! Nåja (torkar sig om munnen) det var ett annat slags dricka som vi lärt oss av de franska munkarna, som lärt det av Bernhard av Clairvaux, som lärt det

FILIP

(avbryter snabbt) snick-snack! Ni gav väl den gamle för mycket att dricka förstås. Ni dricker och frossar och blir bara fetare. Inte undra på att ni dör. Pösmunkar! (han spottar fram det sista).

MUNKEN

(nu arg och irriterad till max) Ni bara fantiserar. Seså! Hur ska ni ha det nu. Hindra inte en Guds tjänare. Jag har slösat alltför mycket tid på er redan - trashankar. Flytta på er. (sveper med armen för att få dem att flytta på sig. De går långsamt och motvilligt åt sidan.)

ANDREAS

(till de andra) Och den ska kalla sig Guds tjänare. Som behandlar oss på det viset. Å (vänder sig mot munken), med all respekt, (bugar överdrivet för munken) så finns det dom som är det - riktiga Guds tjänare.

MAGNUS

Snacka inte så mycket om det! (till munken) varför håller ni er så mycket för er själva? Det kan väl inte vara bra. Är det nå't vidare att vara munk egentligen. Bara böner och böner och på det där språket. Vi kan inte med det i skolan alls. Varför får vi inte tyda allt på vårt eget modersmål?

MUNKEN

Tala inte så hädiskt. Det är ett Herrens språk - latin.

FILIP

(härmar munken) Tala inte så hädiskt! Jag tror dig inte!

MUNKEN

Seså, flytta på er nu. Mitt tålmod är slut. Driver ni med mig, så ska ni få smaka på annat än äpplen, det lovar jag i abbotens namn.

JONAS

(ilsket mot munken) Rör du så mycket som ett hår på någon av oss, så ska abboten få veta det.

MUNKEN

(ödmjukt) Nej, jag menade inte så förstås! (försöker se vänligare ut utan större framgång. Han vänder blicken uppåt himlen) Förlåt mig Herre! Förlåt mina ord.....

ANDREAS

Kom så låter vi honom vara med sina böner. Jag tror inte att han blir någon bra munk om han inte får ha sina mässor. Jag hoppas att han hinner i tid till nästa gång det ringer till vesper. (skratt) Ska vi gå och fiska? (några drar sig mot dammarna) Ja det gör vi (skaran av ungdomar drar bort under pladder och skratt).

MUNKEN

(då det blivit tyst) A M E N } (högt och ännu ljudligare) A M E N. Ack ja dessa familiares. Ett pack, men nyttiga. Dom brukar jorden bra och ger oss fina skördar..... (blir avbruten av en annan munkbroder)

STEFAN

Vad är det Du mumlar om, broder Johannes.

MUNKEN

(rycker till) Å det är inget särskilt broder Stefan. Jag hade just ett litet samtal med vår Herre om våra trevliga familiares barn. Dom var nyss här och vi hade det så trivsamt så. Men jag blev litet gramse på dom för dom ifrågasatte vår trovärdighet som Guds utvalda.

Dom beskyller oss för att frossa och vara drinkare - hick. (en ljudlig hickning hörs från den andre nyligen tillkomne munken)

STEFAN

Men varför så pessimistisk, broder Johannes. Vi måste väl erkänna att det finns ett korn av sanning i det. Vi har det bra. Väldigt bra egentligen. Gud vare tack (vänder blicken uppåt) Och god mat och dryck mår man bara bra av. (klappar sig på den runda magen)

JOHANNES

(något gladare min) Ja, sån't har väl ingen dött av egentligen. Om det blir i lagom mängd vill säga.

STEFAN

Njaaaa. Efter vad hörde av abboten, så dog salig broder Molinius av litet för mycket konsumtion av det nya oprövade vinet.

JOHANNES

(eftertänksamt och något grubblande) Borde det inte ha,..... Jag menar.....(blicken försvinner bortåt och han fullföljer inte sin mening)

STEFAN

(märker att broder Johannes inte är riktigt närvarande i tankegångarna utan grubblar över något.)
Säg mig broder, vad det är som trycker dig!

JOHANNES

Jag, jag.....

STEFAN

Nå, ut med språket! Vad är det som trycker dig?

JOHANNES

Jag hann inte till morgonmässan. Jag försov mig för att jag hade provat det nya vinet jag också.

STEFAN

Jaså, du också. Tur att du inte drack så mycket då trots allt. Vi undrade allt broder Haquinus och jag.

JOHANNES

Det känns så förfärligt konstigt och tomt att inte ha fått syndabekännelsen uttalad. Speciellt som jag så nyligen blivit novis och snart ska bli riktig munk.

STEFAN

Men det kan du själv råda bot på. Gå till abboten och tala med honom. Sakristanen och abboten är kvar i kyrkan och ställer i ordning. Ta det som en munk, vet ja! Tänk på att Du snart är en riktig Herrens tjänare - en av Guds utvalda. Jag skulle tro att det räcker mer än väl med ett "Kyrie" och någon "Gloria". Kanske tio knäfall och lika många böner.

JOHANNES

Tror du det. (börjar gå baklänges mot kyrkan)

STEFAN

Javisst. Abboten är dessutom på ett särdeles bra humör idag med tanke på den nya gården som snart blir vår och som måste avfiras. Du kanske klarar dig med 5 knäfall och hans förlåtelse.

JOHANNES

(har redan vänt sig om och går skyndsamt bortmot kyrkan) Tack broder! Det känns redan mycket lättare om hjärtat och i sinnet.

STEFAN

Ja, jag ser det. Skynda dig nu. (lämnar scenen och går mot dormitoriet)

(Ungdomarna blir åter synliga. En gammal gumma kommer fram emot dem. Hon stöder sig på en käpp och över axeln bär hon ett mindre knyte. Nästan framme vid ungdomarna säger:

ANDREAS

Vem är ni mor? Ni ser ut att ha vandrat långt.

GUMMAN

(sätter sig ner på en sten intill ungdomarna) Jag heter Elin Ragvaldsdotter och är på väg mot klostret där jag hoppas bli omhändertagen så här på min ålders höst. De brukar ta hand om oss pensionärer ser ni. Guds fred, barn! Var hör ni hemma då, om man får fråga?

FILIP

Vi är trashankarna, slynglarna å allt det där fina man säger om oss.

GUMMAN

Stopp där (hon höjer pekfingeret) inte så. Ni ser då sannerligen inte ut som några slynglar. Litet smutsiga, men det är väl inte så ovanligt eller.....

JONAS

(avbryter henne) Jo, så säger munksprättarna. Förlåt mor, gråbröderna menar jag. Vi är inte lika förståndiga som dem - inte lika fina som dom - säger dom.

GUMMAN

Nej, ni är väl som jag. Mig kallar de torparkäring för att dom inte tidigare fått ta min gård. Men jag förstår att det inte är Herrens vilja utan för att de skall få tillfälle och anledning till att äta och dricka gott igen. Jo, jo. Jag har hört berättas en del om dessa Herrens vandringsmän och utvalda skara. Abboten har visserligen varit mycket vänlig men några av börderna har varit mycket giriga och griniga. Dom lever egentligen en onaturlig tillvaro. Hur klarar dom sig utan fruntimmer inom deras väggar. Vem städar åt dom t.ex. Att karlar kan bli så konstiga att de inte vill veta av oss kvinnfolk - arbetarkvinnor dessutom.

FREDERIK

Gudsmän kallar dom sig och ber till helgon och så har dom gudstjänster dygnet runt.

GUMMAN

Nej, kvinnor skulle de behöva. Guds under- det är att föda barn och lära dom veta hut.

FILIP

Vad har nu mor för något i knytet?

GUMMAN

Det är precis vad jag orkade bära. Det är en del av mitt tionde, som munkarna ska ha. Resten får de hämta själva, då de tar gården, som de så länge velat. Jag hoppas att denna gåva skall skänka mig evigt liv, som de säger. Jag orkar inte bruka den längre i alla fall för mina barn finns inte hemmavid. De bor på annat håll nu. Jag har gjort mitt. Nu får andra ta vid.

EN LITEN PARVEL

Kom, mor, ska jag hjälpa dig med packningen! Jag är jättestark. (försöker lyfta knytet, men orkar inte)

GUMMAN

(leende åt hans försök och hjälpsamhet) Nej, du min gosse. Du får allt låta någon av dina äldre kamrater ta i. Du är ännu för liten. Jag ska be om husrum och hjälp här nu under mina sista år som jag får leva. Som pensionär får jag säkert den bästa omvårdnad och den lugn och ro som jag så väl behöver.

JONAS

Ska' mor Elin också be böner och sån't.

GUMMAN

Kära barn. Det hör till dagens nödvändiga. Vi har egentligen mycket att prata med vår Herre om. Mycket att vara tacksam för. Tacka honom som har så mycket att beställa.

EN LITEN PARVEL

Beställer han mycket av dig då? Vad kan du ge honom då?

GUMMAN

VAD JAG GER! Jag har inget att ge honom inte.

EN LITEN PARVEL

Men du sa ju att han beställer.

GUMMAN

Jag menade förstås att han styr och ställer med oss människor.

EN LITEN PARVEL

Men det gör ju kungen - han Sverker eller vad han heter. Det är ju han som bestämmer över oss. Det säger i alla fallan pappa.

GUMMAN

Jaha, vi säger väl det då. (klappar honom på huvudet) Du förstår inte så mycket ännu.

(man hör sång från kyrkan på avstånd)

GUMMAN(fortsätter)

Vi skall inte glömma att vi har mycket att tacka munkarna för. Dom har gjort mycket gott. Klosterporten står alltid öppen också precis som efter Kristi ord och Mattei evangelium. Det sägs att de lever för de fattiga och visst ska vi då utnyttja det. Det finns de som till och med blivit bjudna kött trots att munkarna själva inte får äta det. Och ni själva får ju gå i munkarnas skola. Det ska ni vara tacksamma för. Visst gör ni det, eller hur?

FREDERIK

Men det är så svårt med dom däringa bokstäverna och siffrorna och skriva det lär jag mig aldrig.

GUMMAN

Men tänk när ni kan läsa! Då kan ni ta fram den heliga skrift och läsa för dem där hemma. Och så kanske ni får låna några av de allra finaste böckerna som står i deras bibliotek. Vet ni förresten vilken jag tror är den finaste boken i deras bibliotek? Jo, Carta Caritatis, Kärlekens regler. Abboten Bernhard av Clairvaux har också skrivit en del kommentarer till Höga Visan. Det skulle nog inte skada er om ni fick läsa en del i den, Era små lymlar!

ANDREAS

Nej, det där får nog vara för mig. Jag trivs bättre då jag får arbeta med mina händer på åker och äng; Med djuren och få fiska.

GUMMAN

Ja det är också fint och det kan ni också tacka munkarna för. Det var dom som började införa ett riktigt åkerbruk i vårt land. Jordbruket är nödvändigt för munkarna själva. Annars skulle de inte ha så mycket att leva av.

EN FLICKA

Snälla mor! Skulle inte du vilja göra så att jag fick komma till den där fina klosterträdgården där det finns så många fina blommor. Tror du förresten att det ser ut så i himlen?

GUMMAN

Jag skulle gärna vilja tro det mitt barn. Och visst ska vi försöka tala med honom som ansvarar för trädgården så att du får se den.

GUMMAN

Ja, där finns verkligen många fina blommor. Vet du att rosen är drottningen bland blommor. Jungfru Marias, Himladrottningens, egen blomma. Den doftar också så härligt precis som Lukttörne eller Äppelros som den också kallas. Blommorna är klarrosa och gnuggar du bladen mellan händerna så luktar det ällpen om dem. En ljuvlig doft! Mmmmmmmmm!

FLICKAN

Finns det inte någon som heter Akleja också?

GUMMAN

Jo, visst. Den är röd och vit. Och så finns det olika orkidéer, som har så många olika utseenden och färger att man häpnar över deras skönhet. Kommer vi till trädgården ska vi också titta på alla liljorna som finns. T.ex. klosterliljan, krolliljan och brandliljan. Kosterklockan, som påminner om snödroppen är en annan liljeväxt. Brandliljan kan man ha som medicin. Och så har vi pestskräp.....

FILIP

Hör du mor Elin. Ska vi ha skola med dig också?

GUMMAN

Nej, det menar jag inte. Jag tycker bara att det är så fint i en klosterträdgård att man bara inte kan låta bli att tala om den. Förresten, så var det inte jag som började utan tösabiten här. (tar en lavendelkvist och gnuggar den försiktigt och låter några eller ett par av ungdomarna lukta på den) Luktar den inte gott, så säg. Sådana här kvistar tar munkarna in och torkar och har dom sen för att skydda kläderna mot mal och andra skadeinsekter.

(sången från kyrkan hörs kraftigt nu)

JONAS

Hör, nu sjunger dom igen.

GUMMAN

Ja, jag hör det. Det är en vacker sång. En Mariahymn. Munkarna sjunger ofta mycket vackra melodier vid sina gudstjänster. En alldeles nestämd ordning har de också. De får inte sjunga hur som helst inte. Det skulle inte biskopen tycka om. (höjer handen som för att tysta dem) Hör, det är en fin Mariahymn detta. Lyssna! (alla lyssnar och denna sång ska framföras av manskören eventuellt förstämig sats.)

ANDREAS

Jag begriper ingenting jag. Dom sjunger på latin igen.

FILIP

Ja, biskopen lär visst ha sagt att de ska sjunga på det där viset.

MAGNUS

(till gumman) Begriper du det där då?

GUMMAN

Nej, det gör jag inte. Egentligen så betyder det inte så mycket. Det är gemenskapen som är det viktigaste. Inför Gud är vi alla lika mycket värda - kom ihåg det!

MAGNUS

Det har då inte vi lagt märke till. Vi får alltid höra hur dåligt vi förstår. Hur dåliga vi är i skolan. Hur dåligt klädda vi är. Hur.....

GUMMAN

Nu är du tyst pojkvasker. Jag vill inte höra sådana dumheter. Försök höra på vad jag säger. - Nej, nu måste jag söka upp abboten och se om de har en plats åt mig.

HANS

Jag ska hjälpa dig med knytet.

DE ÖVRIGA

(i mun på varandra) Vi följer med dig en bit också.
(alla försvinner ut från scenen och in kommer den ensamme mun-
ken.)

MUNKEN

Att det skall vara så svårt med att passa tiden. Tur att abboten
var på ett sån't gott humör. Jag får nog försöka bli litet bättre
så jag slipper gå med så dåligt samvete ständigt. - Förresten i-
kväll så blir det fest igen. Gamla mor Elin har ju kommit till oss
och hennes gård är vår nu - äntligen. (går mot klostret) Bäst att
passa på så att man får en bra plats. Det nya vinet ska smaka bra.
(drar sig utom synhåll)

- S L U T -

FJÄRDE HUVUDSCENEN

(slutakt)

BERÄTTAREN

De heliga bröderna från Clairvaux
snarare tretton än två
ett arv efterlämnat att rätt förvalta så
ack, hur kunde någon veta hur det skulle gå?
Anklagelseakter många-i rader långa de stå inför tinget
att lyssna till domen förkunnad av jury och lagman, men inget
var detta mot den scen ni nu ska få skåda,
Brasken och Kungen - Wasen - det var som fasan
med knektar och kungligt oväld lyssnar till munkens ord.
Försöker sig försvara efter att ha blivit spord
om girigheten, frosseriet, stölder och annat fanstyg
Tidens otro med lössläppt leverne gjorde ingen blyg.
Men vänta ett slag, är det inte någon som får ett övertag?
Lyssna och döm gärna själva om kungens slutord med stämman
så myndig att ingen väl vågat säga emot är sanna,
så vitt skilda från munkarnas tro och hopp om att manna
ska regna från himlen och lösa deras hopplösa sits.
Rättvisan segrar? ~~Klostret~~ Klostret det stänges till sist.

(Scenen föreställer en rättegång - en fiktiv sådan -
med domare, åklagare, försvarare och jury. EN DOMSTOLSSAL.
Munkarna sitter på de anklagades bänk. Alla reser sig.
In kommer åklagaren, reformatorn Olaus Petri; försvararen
Biskopen i Linköping Hans Brask; domaren, lagmannen i Lysings
härad Botulf Botulfsson. Sist kommer juryn som är ingen mind-
re än Sveriges rättelige konung HKH Gustav Eriksson Wasa.
- E n f a n f a r l j u d e r - Alla intager sina platser och
sätter sig ner.

BRASK

Jag protesterar. Herr lagman, jag protesterar mot juryns
sammansättning. En person kan inte vara jury. En jury består
av flera personer annars är det ingen jury.

BOTULFSSON

(slår hårt med en stav) Tystnad!!! Jag säger till när bis-
kopen får yttra sig.

BRASK

Dessutom är han jävlig - jävig menar jag. Han är part i målet.
Han vill åt klostrets rikedomar. Förresten, vem har valt ho-
nom till jury?

BOTULFSSON

Hans Kungliga Höghet är vald till kung av Guds nåde över Sve-
riges land av Sveriges riksdag. Som sådan är han landets högs-
te domare och tar sig själv rätt att döma i ett fall som detta.

BRASK

Det blir en skenrättegång.

GUSTAV WASA

Om inte Brasken kan hålla mun tills han får ordet, låter jag
mina knektar lyfta ut honom och vi kallar in en annan försvarare.

BOTULFSSON

Ordet går först till åklagaren. Hur lyder anklagelserna mot
dessa munkar?

OLAUS PETRI

Mina anklagelser är så många att det skulle ta dagar att framföra dem alla. Av tidskäl inskränker jag mig till att anföra ett par stycken. Enligt klosterreglerna är fattigdom och kyskhet två av de löften som munkarna avlagt. Jag utgår ifrån deras egna regler alltså då jag anklagar dem för girighet och sedeslöst leverne. Jag börjar med girigheten: Hur har munkarna efterlevt sina egna bud att fattigdomen är den högsta dygd? Jo, genom att lägga under sig 438 bördiga jordegendomar, genom att samla guld och andra klenoder, genom att leva i sus och dus, genom att frossa i mat och dryck, genom att samla personliga ägodelar. Och sina rikedomar har de lurat till sig från godtrogna människor, genom vega löften om omhändertagande till döddagar och sedan löften om en plats i himmelen. De har sålt s.k. avlatsbrev med förlåtelse för synder som begåtts och sådana som kommer att begås i framtiden. Många flera anklagelser på munkarnas girighet skulle kunna framföras, men det får räcka för tillfället.

BOTULFSSON

Nu är det försvararens tur. Vad har Brasken att säga?

BRASK

Jag bestrider alla anklagelser om girighet. Det är visserligen sant att klostret äger 438 gårdar. Men dessa har alla kommit klostret till del genom frivilliga gåvor. (hånfulla tillmälen och skratt hörs i salen men blir nedtystade av domarens klubba) Givarna har sökt försoning med Gud, förlåtelse för sina synder och frid i sin själ, genom att på detta sätt skänka bort sina ägodelar. Inga gåvor har kommit munkarna enskilt till godo utan allt har tillfallit klostret som använt avkastningen till Gudi behagliga gärningar. T.ex. för klostrets underhåll, sjukvård, hjälp åt fattiga, undervisning m.m.

OLAUS PETRI

Herr Lagman. Jag önskar höra ett vittne.

BOTULFSSON

Varsågod, herr åklagare.

(en kvinna kommer in och ser sig litet förskräckt omkring)

OLAUS PETRI

Ni är en av dem som blivit berövade ert arvegods och utdriven från er fädernegård genom munkarnas intriger. Berätta hur det gick till!

KVINNAN

Min mor, Elin, blev sjuklig. Då övertalade abboten (pekar mot abboten) henne att skänka bort vår gård till klostret.

BOTULFSSON

Vad säger abboten om denna allvarliga anklagelse?

ABBOTEN

Jag övertalade henne inte. Hon kom frivilligt. Hennes dotter och svärsön ville inte ta hand om henne när hon började bli gammal och sjuklig. Därför gav hon gården till oss mot att vi skulle ta hand om henne till döddagar.

KVINNAN

Abboten ljuger. Min mor fick den bästa omvårdnad hos oss. Bättre än den hon fick i klostret där hon dog redan efter en vecka. Munkarna gav henne någon konstig dryck av örter. Sedan var det snart slut.

ABBOTEN

Det vi gav gumman var en medicin bestående av libbsticka, Pestskräp och Rölleka. Det brukar vara den bästa boten för magont. Att det inte hjälpte berodde på att Gud i sin allvishet beslutat att hemkalla den gamla.

KVINNAN

Jag är säker på att om mor min fått havravälling, som non var vän vid, så hade hon fortfarande levat.

BOTULFSSON

Vittnet kan gå. Vi är nu framme vid anklagelse nummer två. Får vi höra vad åklagaren har att anföra?

OLAUS PETRI

Det gäller kyskheten, herr lagman. Det orimliga förhållandet att munkarna lever åtskilda från kvinnfolk och inte får ingå äktenskap har lett till att hor och boleti förekommit. Till och med innanför klostrets murar.

ABBOTEN

Det är en gemen och oriktig anklagelse!

OLAUS PETRI

Jag kan bevisa den saken. Låt mig inkalla vittne nummer två.

BOTULFSSON

Varsågod, herr åklagare. Ni må kalla in ert vittne.

(en annan kvinna kommer in)

BOTULFSSON

Vad har du att förtälja om munkarnas synder?

KVINNAN

Jag kan avslöja hur en kvinna kan leva mitt inne bland munkarna i klostret.

ABBOTEN

Det är en gemen och usel lögn!

BOTULFSSON

Låt höra.

KVINNAN

Inte bara höra, utan också se. (hon går fram till en av munkarna och sliter av den påklistrade peruken. Ut väller ett böljande blont kvinnohår.) Där ser ni hur en kvinna kan hålla sig dold mitt bland munkarna.

ABBOTEN

Heliga Guds moder. Hur har detta gått till?

EN MUNK

Det är jag fader. Jag erkänner min skuld. Jag träffade den här flickan i vårt skinnberederi nere vid Ålbäcken. Jag lockade med henne hit, klädde ut henne till man och lurade henne att söka in i klostret som novis.

OLAUS PETRI

Vi behöver inte ödsla mer tid på detta. Beviset är överväldigande.

BOTULFSSON

Anser försvararen detsamma?

BRASK

Ingalunda, herr lagman. Situationen är pinsam men bevisar inte en allmän okyskhet bland bröderna. Vår käre broder har inte kunnat motstå denna kvinnas lockelser. Det är svagt men mänskligt. Han bör omedelbart uteslutas och båda straffas.

DEN AVSLÖJADE KVINNAN

(gråtande) Det är hon där. Hon är svartsjuk på mig. Hon ville också åt min Ragvald. Hon har också försökt smugla sig in här men blev avslöjad. Din otäcka kona... Jag ska... (kastar sig mot den andra kvinnan och börjar dra henne i håret).

BOTULFSSON

För genast ut de båda kvinnorna! (vänder sig mot åklagaren)
Har åklagaren något mer att anföra?

OLAUS PETRI

Det redan anförda bör räcka mer än nog. Låt mig bara tillägga något om vad jag inledningsvis nämnde om frosseri i mat och dryck. Dryckenskapen i detta kloster har tagit sig mer än vanliga proportioner. På årsdagen av varje gårdsdonation hålls det fest. Eftersom klostret begåvats med 438 gårdar blir det mer än en fest om dagen.

Herr lagman, en av orsakerna till klosterlivets förfall och att bröderna inte längre förmår uppfylla sina plikter är helt enkelt denna: De är aldrig nyktra. De har blivit alkoholister! (allmänt mummel och sorlande i rättssalen. Tystas ner av lagmannens klubba).

BRASK

Skvaller och förtal. Det som förekommer på årsdagen av en donation är en minnesstund över donatorn med sång och bön för den avlidnes själ. Visst händer det att bröderna dricker vin. Det är inte förbjudet. Men något missbruk förekommer icke.

OLAUS PETRI

Alla vet vi, att detta missbruk förekommer.

BOTULFSSON

Nog talat om detta. Nu är det dags för slutpläderingen. Varså god, herr åklagare.

OLAUS PETRI

Jag skall fatta mig kort. Jag anser som sagt mina bevis för munkarnas inbringande affärer med saligheten efter döden, samt det påtagliga beviset för munkarnas osedliga liv, som här avslöjats, vara mer än nog. Dessutom har bland folket uppstått så mycket okunnighet och vidskepelse beroende på att Guds ord förkunnats och missbrukats genom inlärdas ramsor på latin, som ingen begriper. Genom detta har uppstått riter och regler, som inte har med Guds rena ord att göra. Det har lett till ett onaturligt och brottsligt levnadssätt bland dem som skall vara folkets föredöme.

Herr lagman. Jag yrkar på att klostret stänges, att munkarna utdrives och att klostrets rikedomar tillfaller kronan. Jag föreslår också att Guds rena ord i fortsättningen förkunnas på svenska, så att var och en själv kan ta ställning till vad som är Guds vilja.

BOTULFSSON

Försvararens slutplädering. Varsågod herr biskop!

BRASK

Jag anser inte att de framlagda bevisen ger fog för påståendet om allmänt förfall inom klostret. De flesta av anklagelserna är svepskäl för att kronan skall komma över klostrets jord och ägodelar vilket jag anser vara ren konfiskation. Det strider mot svensk lag och urgammal nordisk rättsuppfattning. Jag vill erinra om att det var salig drottning Ulvhild, som en gång skänkte sin morgongåva, Alvastra gård, till klostret för att brukas evärdelig tid. Likadant är det med klostrets övriga jordegendomar.

Jag vill också erinra om hur munkarna kom hit för 400 år sedan och spred ljus i ett mörkt och hedniskt land och hur de sedan dess kämpat för att hålla detta andliga mörker på avstånd. Låt mig också erinra om klostrets stora materiella betydelse. Klostret har fungerat som ett öppet fönster mot Europa och därigenom ständigt tillfört bygden nya metoder när det gäller jordbruk, trädgårdsodling, hantverk och byggnadskonst. Därmed har de också bidragit till att hålla den materiella nöden på avstånd. Låt mej också erinra om munkarnas insatser för att ta hand om sjuka och fattiga, bedriva undervisning, skriva böcker m.m. Sveriges konung och Sveriges folk lönar dåligt sina välgörare om de tillmötesgår åklagarens förslag om att stänga klostret. Beträffande åklagarens bekymmer över att ingen förstår den latinska mässan, så tror vi att mottagaren av våra böner, Gud Fader i himlen, förstår dem. Åklagaren vill väl inte förneka Guds allvishet genom att påstå att han inte förstår latin. Herr lagman. Jag anser att åklagarens yrkanden skall lämnas utan åtgärd. Att klostret skall få behålla sin jord och sina rättigheter och att Gud och jungfru Maria prisas och äras på samma sätt som tidigare. Det som dugt åt oss i 400 år, duger också för oss och våra efterkommande. Amen.

BOTULFSSON

Då är vi redo att avkunna domen. Varsågod Ers Majestät och Kungliga Höghet.

GUSTAV WASA

Katolska kyrkor och kloster har blivit vad de inte skulle vara: ett rike av denna världen. Allt för mycket rikedom har samlats. Allt för mycket av rikets inkomster har gått till utlandet, till Roms giriga och maktlystna påvar. Klostren har blivit befolkade med lättingar, frossare och vindrinkare, som levt gott på andras svett och arbete.

Mitt domslut blir därför: Detta kloster, liksom alla andra, skall stängas. Munkarna skall omskolas till ett hederligt arbete, all jord och rikedomar skall tillfalla kronan. Klosterbyggnaderna skall rivs och stenen skall användas till nyttiga åtgärder.

BRASK

(skrikande och gestikulerande) Jag protesterar. Denne man, så kung han är, har inte rätt att döma ensam i en sak som angår hela folket. Hans enda motiv är att komma åt klostrets ägodelar.

GUSTAV WASA

(rytande och märkbart tagen av Brasks utspel) Det blir som jag bestämt. Det rätter och packer ni eder efter. För ut munkarna! Ta med Brasken också. Han ska omskolas, han också, så biskop han är.

BRASK

Jag protesterar. Jag vädjar till historiens dom, till kommande släktled. (Vänder sig mot publiken) Jag vädjar till er som sitter här. Någon gång skall väl rättvisan segra.

GUSTAV WASA

Historiens dom? Blaaaa... Det blir jag som skriver historien. Jag och min krönikör skall nog se till att min syn på saken går till eftervärlden. (Alla lämnar scenen. Rättssalen står tom. Kvar ser man endast en peruk.)

BERÄTTAREN

Epilogen blir ej svår att finna. Bakom allt står en kvinna för munk hon ej var, bevisen finnas kvar. Men Gustav Eriksson Wasa, ve och fasa var en tyrann, för ej vänlig var han. Han stängde kloster och byggde slott. Okänt öde blev munkarnas lott.

Fanfarer präktiga ljuda i fina gemak och salar
för kungligheter, furstar och höga dignitärer
så och för de kungen trogna militärer,
om pompa och ståt gemene man talar.
Munkarnas fortsatta vandring på jorden blev svår
för vart: skulle de ta vägen sommar, höst, vinter eller vår.
Kära publik. Studera gärna historiens skrivning
efter det klostren utstått skändlig rivning.
Vårt spel är slut, måhända det upprepas åter en gång
med taskspeleri, teater och sång.
Vi hade en ärlig avsikt med spelet.
Om vi misslyckats? Vems var då felet?

- R I D Å -